

Θεανθρωπισμός - Θέωση (Μέρος Γ΄)

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Σύμφωνα με τη διδασκαλία των Πατέρων μας μπορούμε να διαχωρίσουμε σε τρία στάδια την αγωνιστική περίοδο στη ζωή του ανθρώπου. Το πρώτον είναι η

λεγόμενη καθαρτική κατάσταση, που με την ακρίβεια της τηρήσεως των θείων εντολών, και ιδίως των πρακτικών, των σωματικών (όσων, δηλαδή, ανήκουν στις εξωτερικές αισθήσεις), όπως είναι η νηστεία, αγρυπνία, εγκράτεια, διακονία κ.ά., καθαρίζεται και απαλλάσσεται ο άνθρωπος από τα πάθη και τις επιθυμίες. Όπως γνωρίζουμε, τα πάθη είναι άλλα σωματικά και άλλα ψυχικά· οι πνευματικές εργασίες που αναφέραμε πιο πάνω είναι «σωματικές» και πολεμούν τα σωματικά πάθη. Αν αυτές οι εργασίες δεν προηγηθούν και δεν παραμείνουν μόνιμα κι όχι παροδικά μέσα μας, δεν μπορούμε να θεραπευτούμε από την παρά φύσιν κατάσταση. Τα άλλα δύο στάδια που ακολουθούν είναι ο φωτισμός και η θέωση.

Όπως υπάρχουν τρία στάδια στην αγωνιστικότητα, υπάρχουν και τρεις αντίστοιχες καταστάσεις στις οποίες κατ' ανάγκην βρίσκεται ο άνθρωπος, αναλόγως της πνευματικής του εργασίας: είναι η παρά φύσιν, η κατά φύσιν και η υπέρ φύσιν. Παρά φύσιν είναι η αξιοθρήνητη κατάσταση εκείνων που ζουν έξω από τους ηθικούς νόμους, όπου η κατάχρηση, η σπατάλη, η τρυφή, η σαρκολατρεία και, κατ' επέκταση, ο δόλος, η αδικία, η κακία και η παντοειδής πονηρία. Όποιος με τη Χάρη του Θεού ανανήψει και αρχίσει να αντικαθιστά ένα- ένα τα πάθη αυτά με τις αντίθετές τους αρετές τότε φθάνει στο κατά φύσιν.

Στην κατά φύσιν κατάσταση αποκτούν οι αισθήσεις του ανθρώπου και ο νους την πραγματική υγεία και δεν υποτάσσονται στο νόμο της επιθυμίας αλλά μόνο στο νόμο της χρείας και κατά τρόπο λογικό. Εάν ο άνθρωπος σταθεί εδώ με ακρίβεια στη φιλοπονία αυτή και δεν υποχωρήσει στους ερεθισμούς της επιθυμίας, τότε αρχίζει η χάρη μυστικά την ενέργειά της με το φωτισμό του νου και της διάνοιας.

Για να δεχθεί όμως ο νους το φωτισμό της Χάριτος πρέπει να έχει οπωσδήποτε υποτάξει προηγουμένως, όπως είπαμε, τις αισθήσεις στη σωφροσύνη, το δε θέλημά του στο θέλημα του Θεού. Τότε, και μόνον τότε, αρχίζει να αισθάνεται την καθαρότητα και το φωτισμό του από τη θεία Χάρη, οπότε και προσέχει με λεπτομέρεια τις ψυχικές κακίες και αρετές και διακρίνει με ακρίβεια τις προσβολές, τους δόλιους τρόπους και τις προφάσεις με τα οποία οι πονηροί δαίμονες προσπαθούν να τον παρασύρουν. Τότε αισθάνεται και διακρίνει σαφώς την παρουσία της Χάριτος και της πλάνης, οπότε ο ερχόμενος πότε «ως λιοντάρι που βρυχάται» και πότε «ως αγγελος φωτεινός» γίνεται εύκολα από μακριά αντιληπτός.

Εάν ο νους παραμείνει ως κυβερνήτης στην κατάσταση αυτή του φωτισμού, διοικεί με σύνεση και δικαιοσύνη το τριμερές της ψυχής που είναι το «λογιστικό», το «θυμικό» και το «επιθυμητικό», και κατανέμει στο καθένα την ανάλογη εργασία. Στο λογιστικό, αναγνώσματα και θεωρήματα πνευματικά και προσευχή· στο θυμικό αγάπη πνευματική και στο επιθυμητικό σωφροσύνη και εγκράτεια. Για το σώμα,

τέλος, φροντίζει να έχει τα απλώς αναγκαία, τροφές και σκεπάσματα, στα οποία κατά τον Απ. Παύλο πρέπει να αρκούμαστε (Α' Τιμ. στ' 8).

Όπως είπαμε πιο πάνω, εκτός από τα σωματικά υπάρχουν και τα ψυχικά πάθη: ο εγωϊσμός, η πλεονεξία, το μίσος, η κακία, ο θυμός, ο φθόνος και τα όσα άλλα δημιουργούνται από αυτά. Η προσπάθεια του φωτισμένου νου είναι να δώσει μεθοδική μάχη για να αντικαταστήσει όλον αυτόν τον κυκεώνα των παθών με τις αντίθετές τους αρετές, ώστε όλος ο άνθρωπος, σώμα και ψυχή, να γίνει ναός του Θεού, θείον οικητήριο. Από εδώ, εισερχόμαστε πια στην τελειωτική κατάσταση, όπου η θεία Χάρη με τις ελλάμψεις της αρπάζει το νου σε θεωρίες και του χαρίζει την πρόγευση της θείας μακαριότητας. Όταν ο νους, διά της αρπαγής αυτής, φθάσει στον ωκεανό της θείας ειρήνης, τότε έφθασε στην αγάπη του Θεού, εκεί όπου κάθε κίνηση σταματά πια, οπότε και εισέρχεται στην «κατάπαυση» του Θεού (Εβρ. δ' 3, 11), στον λεγόμενο «αιώνιο σαββατισμόν, όπου η τελείωση και η θέωση.

Η θέωση ενεργούμενη από αυτή τη ζωή, προαγόμενη με τον αγιασμό της Χάριτος, θα ολοκληρωθεί στη μέλλουσα ζωή με την ένωση του ανθρώπου-κτίσματος με τον Θεό- Δημιουργό, προς ολοκλήρωση του κατ' ευδοκίαν θείου θελήματος. Όσο κι αν ο άνθρωπος αισθάνεται από αυτή τη ζωή τις θείες ελλάμψεις και δωρεές, εν τούτοις κάποιος αισθάνεται «τα πράγματα θαμπά, σαν μέσα από μεταλλικό καθρέφτη», γιατί τώρα «γνωρίζουμε ένα μέρος» (Α' Κορ. ιγ' 12). Τότε μόνο δίνεται το τέλειο, όταν ολοκληρωθεί η είσοδος του ανθρώπου εις «τα άγια» του ουρανού, «όπου μπήκε πριν από μας και για χάρη μας ο Ιησούς», δωρούμενος αιώνια και όχι πρόσκαιρη λύτρωση (Εβρ. ς' 20, θ' 12).

Όποιος θέλει λεπτομερέστερα να πληροφορηθεί για τις καταστάσεις αυτές της πνευματικής ζωής, ας μελετήσει τους θεοφόρους νηπτικούς Πατέρες μας και πραγματικά θα θαυμάσει για τη σοφία και τη δύναμη με την οποία περιγράφουν τα μυστήρια αυτά της πίστεώς μας, από το δόγμα μέχρι το ήθος: την Τριαδολογία, τη Χριστολογία, τη σωτηριολογία και την εσχατολογία, όπου όλα τερματίζονται εν τω Θεώ διά Ι. Χριστού.

Το συμπέρασμα είναι ότι, από μέρους του Θεού, η Χάρις του Αγ. Πνεύματος διά Ι. Χριστού ολοκληρώνει τον άνθρωπο στο σκοπό που ήταν προορισμένος, σκοπό τον οποίο έχασε διά της αμαρτίας και του θανάτου. Από μέρους δε του ανθρώπου απαιτείται συνέργεια, καλή θέληση και υπακοή και διατήρηση του όρου της μετανοίας. Εάν, κατά τον Απ. Παύλο, «όλοι αμάρτησαν και βρίσκονται μακριά από τη δόξα του Θεού» (Ρωμ. γ' 23), άρα σε όλους αρμόζει η μετάνοια.

Μετάνοια, σύμφωνα με την ονομασία της, σημαίνει ανάκληση του νου εκεί απ' όπου ξέφυγε. Κατά τους Πατέρες μας, δεν αμαρτάνει κανείς πρακτικά εάν δεν

αμαρτήσσει πρώτα με το νόημα· έτσι, η κακή χρήση των νοημάτων γεννά την κατάχρηση (κακή χρήση) των πραγμάτων· γι' αυτό, «νους που απομακρύνθηκε από τον Θεό ή κτηνώδης γίνεται ή δαιμονιώδης».

Στη φύση της η μετάνοια είναι μια πενθική και λυπηρή διάθεση που φανερώνει μεταμέλεια και συντριβή για το ένοχο παρελθόν, και μια απόφαση αλλαγής και διορθώσεως για το μέλλον. Μετάνοια είναι μια αίσθηση της δικαιοσύνης του Θεού, που η μάστιγα του θείου φόβου (για τους ατελείς) και της θείας αγάπης (για τους τέλειους), παιδεύει αδιάκοπα τη ψυχή του ανθρώπου έως ότου τον πείσει να διακόψει κάθε τι το αμαρτωλό. Μετάνοια είναι μια ειλικρινής εκ βάθους ψυχής αίτηση συγγνώμης από τον Θεό, η ταπεινή πρόσπτωση στα πόδια Του. Μετάνοια πραγματική έχει εκείνος που λέει μαζί με τον Δαβίδ, «τα δάκρυα μου έγιναν για μένα το ψωμί μου τη μέρα και τη νύκτα» (Ψαλμ. 41,4) και «από τους γοερούς στεναγμούς μου κόλλησαν τα κόκαλα μου στο δέρμα μου» (Ψαλμ.101, 6). Μετάνοια έχει όποιος μιμείται τον ταπεινό τελώνη της παραβολής, τον άσωτο που επέστρεψε, την πόρνη του ευαγγελίου που έβρεξε τα πόδια του Χριστού με τα δάκρυά της.

Μετάνοια είναι συνδιαλλαγή με τον Θεό, κάνοντας έργα αντίθετα από εκείνα με τα οποία τον παροργίσαμε. Μετάνοια είναι επίμονη και εκούσια φιλοπονία σε αντιστάθμισμα της φιληδονίας την οποία περιέχει η αμαρτία. Η μετάνοια είναι καινούργιο «βάπτισμα» και αποτελεί ανάγκη για όλους μας, αφού μόνο στους αναμάρτητους είναι περιττή. Ξεκινώντας λοιπόν η μετάνοια ως κατάσταση πένθους και ταπείνωσης μας ανεβάζει σιγά-σιγά στη θέωση. Από το δρόμο αυτό πέρασαν όλοι οι εν Χριστώ δικαιωθέντες συνάνθρωποί μας, οι οποίοι τώρα βρίσκονται στην μακαρία ανάπαυση και αθανασία. Συνάνθρωποί μας ομοιοπαθείς ήσαν κι εκείνοι και πολλοί από αυτούς είχαν συλληφθεί προηγουμένως στα δίκτυα της ποικιλόμορφης αμαρτίας· αλλά δεν παρέμειναν εκεί μέχρι τέλους· ξύπνησαν και αποτίναξαν τη ραθυμία και διά του σωτήριου δρόμου της μετάνοιας δικαιώθηκαν και δοξάστηκαν στους ουρανούς. Στον άγιο αυτό αγώνα, στον ιερό αυτό στίβο, στην ωραία αυτή ζωή καλούμαστε όλοι μας. Κανείς ας μην υστερήσει.

***

Αφού λοιπόν η θέωση αποτελεί τον τελικό προορισμό μας, ας μη περιοριζόμαστε στο να θαυμάζουμε απλώς ακούοντας για τα υψηλά αυτά πράγματα σαν να είναι κάτι ξένο για μας και την εποχή μας, κάτι που μπορούσε να πραγματοποιηθεί μόνο στις παλιές εποχές. Ο Κύριός μας Ι. Χριστός, ο αρχηγός της σωτηρίας μας είναι ο ίδιος «χθές και σήμερα και στους αιώνες», τα δε χαρίσματά του είναι

«αμεταμέλητα» δηλ. αμετάκλητα . Εκείνο που χρειάζεται τώρα ο καθένας μας είναι η συνειδητοποίηση αυτού του υψηλού προορισμού και η συμμόρφωση της ζωής μας προς αυτόν. Δυστυχώς η τόση ραθυμία και απιστία που επικρατεί στους καιρούς μας προκαλεί την πνευματική νάρκη με συνέπεια να θεωρούνται, όσα αναφέραμε, ακατόρθωτα· κι όχι μόνο αυτό, αλλά να παραμένουν άγνωστα στους πολλούς.

Παρ' όλ' αυτά η χάρις του Αγ. Πνεύματος προικίζει και θα προικίζει, όσο υπάρχει η Εκκλησία, τις ευλαβείς και φιλόθεες ψυχές των αγωνιζομένων χριστιανών με διάφορες δωρεές: «Στον καθένα δωρίζεται η φανέρωση του Αγίου Πνεύματος για το συμφέρον όλων: στον ένα δίνεται σοφία, σε άλλον γνώση, σε άλλον πίστη, σε άλλον χάρισμα ιαμάτων, σε άλλον χάρισμα θαυματουργίας, σε άλλον χάρισμα προφητείας» κ.λπ. (Α' Κορ. ιβ' 7-11). Άρα η καρποφορία του αγωνιζόμενου χριστιανού δεν είναι κρυφή και άγνωστη και αφανής μέχρι το τέλος, αλλά από την καθαρτική και τη φωτιστική κατάσταση που αναφέραμε, αρχίζει να απολαμβάνει τους καρπούς του Πνεύματος.

Ένα από τα πιο σπουδαία χαρίσματα του Πνεύματος είναι το της Θεολογίας, χάρισμα που αφορά ιδιαίτερα τα σεβαστά μέλη του παρόντος Ιερατικού Συνεδρίου (η Θεολογία όχι ως αφηρημένη ιδεολογία, αλλ' ως πραγματική και άρρητος γνώση του Θεού εν Αγίω Πνεύματι). Το χάρισμα τούτο είναι απαραίτητο στους εργάτες του ευαγγελίου και ιδίως στους λειτουργούς του ιερού Θυσιαστηρίου. Με αυτό ο άνθρωπος αισθάνεται «υπεραγνώστως» τον υπεράγνωστο Θεό και όλα τα σχετικά με Αυτόν, και με την εμπειρία και «ενόραση» γνωρίζει πραγματικά όσα προηγουμένως γνώριζε θεωρητικά με την απλή πίστη. Γεύεται «εν αισθήσει» την αγάπη του Θεού, γι' αυτό και μόνον αυτός μπορεί να αγαπήσει το συνάνθρωπό του με τέλεια ανιδιοτελή αγάπη και να συμμετέχει έμπρακτα στους κινδύνους και τους πόνους των ανθρώπων, θυσιαζόμενος γι' αυτούς. Έχοντας ένοικο τον ίδιο το Θεό μιλά χωρίς πλάνη και διδάσκει ως «διδακτός Θεού». Αυτός, όπως ο Μωυσής, ανεβαίνει στο Σινά και δέχεται στις σάρκινες πλάκες της καρδιάς του τον θείο νόμο. Αυτός παρευρίσκεται στο Θαβώρειον Όρος βλέποντας «χωρίς κάλυμμα στο πρόσωπο» τη δόξα του Κυρίου, και σαν τον αγαπημένο μαθητή πέφτει όχι μια αλλά πολλές φορές στο στήθος του σαρκωμένου Θεού Λόγου, αντλώντας από εκεί τη γνώση των θείων μυστηρίων.

***

Συχνά διερωτάται κάποιος πώς μπορεί να πραγματοποιηθεί η τελειότητα αυτή μέσα στον κόσμο, μέσα στην κοινωνία που ζούμε. Σ' αυτό, ας έχουμε υπόψη μας τα

εξής: το γενικό καθήκον κάθε ανθρώπου είναι να πιστεύει ορθά στο Θεό και να αγωνίζεται για την τήρηση των θείων εντολών, αγιαζόμενος με τα θεία μυστήρια της Εκκλησίας· αυτό αποτελεί τη σωτηρία του. Αυτό περιείχε και το κήρυγμα του Προδρόμου σ' όσους έρχονταν προς αυτόν ρωτώντας τι έπρεπε να κάνουν για να σωθούν. Αυτό είπε κι ο Χριστός στον πλούσιο νεανίσκο που τον ρωτούσε τι πρέπει να κάνει για να σωθεί· «εάν θέλεις να μεις στη ζωή, τήρησε τις εντολές» (Ματθ. ιθ' 17). Άρα το θέμα της σωτηρίας είναι βέβαιο και απλό: τήρηση των θείων εντολών. Τότε μόνον υπάρχει, ίσως, κάτι το διαφορετικό, όταν ο άνθρωπος επιθυμήσει την ύψιστη τελειότητα. Τότε θα ακούσει τον Χριστό να του λέει· «αν θέλεις να γίνεις τέλειος, πήγαινε πούλησε τα υπάρχοντά σου και δώσε τα χρήματα στους φτωχούς..., κι έλα να με ακολουθήσεις» (ιθ' 21). Η τελειότητα αυτή δεν είναι υποχρεωτική για όλους, ούτε και μπορούν όλοι να την επιτύχουν. Ο Θεός για να μας σώσει, δεν θα μας ρωτήσει γιατί δεν θαυματουργήσαμε και δεν είχαμε θείες ελλάμψεις και δεν είδαμε θεία μυστήρια, αλλά αν πιστέψαμε σωστά κι αν φυλάξαμε τις εντολές Του. Τελικό κριτήριο, κατά το «ευαγγέλιο της Κρίσεως», θα είναι η κατά Θεόν αγάπη (Ματθ. ιε' 31-46). Όποιος λοιπόν θέλει να σωθεί και να κληρονομήσει τα αγαθά που υποσχέθηκε ο Κύριός μας, ας αγωνίζεται κι ας αγαπά τον Θεό και τον πλησίον με όλη του τη δύναμη, και δεν θα αστοχήσει, έστω κι αν δεν φθάσει την ύψιστη τελειότητα που είναι μόνο για τους εκλεκτούς. Όποιος όμως επιθυμεί την τελειότητα, τη θέωση στην έσχατή της έννοια, ας ακολουθήσει τη σχετική κλήση του Κυρίου (Ματθ. ιθ' 21), απαρνούμενος τον εαυτό του, σηκώνοντας το σταυρό του και ακολουθώντας τον Κύριο «όπου κι αν πηγαίνει».

(Γέροντος Ιωσήφ, Λόγοι Παρακλήσεως, Ψυχωφελή Βατοπαιδινά 15, σ. 217-236, σε νεοελληνική απόδοση).

Πηγή: vatopaidi.gr